

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตราที่ 47 ถึง มาตราที่ 51 ได้กล่าวถึงมาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษา ว่าให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ทั้งระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการ และโรงเรียนต้องจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง ทุกปี และให้สำนักงานรับรองมาตรฐานประเมินคุณภาพการศึกษาทำการประเมินคุณภาพภายนอก ของโรงเรียนทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี เสนอการรายงานการประเมินต่อสาธารณชนได้ ทราบ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภารกิจและมาตรฐานการศึกษาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเป็นตัวกระตุ้นให้ ผู้บริหารสถานศึกษาได้เกิดจิตสำนึกตระหนักในการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพจนเป็นผู้บริหาร สถานศึกษาที่พึงประสงค์เพื่อให้สามารถบริหารและพัฒนางาน อันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของ ตนให้เป็นผลสำเร็จให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลเป็นผลดีต่อเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีศักยภาพ คุณภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถ มีความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานเป็นอย่างดี กล้าคิดกล้าทำ กล้านำกล้าตัดสินใจกล้ารับผิดชอบเป็น นักประสานงานที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความยุติธรรม มีความเป็นประชาธิปไตย มีบุคลิกภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความไวและรู้เท่าทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลง ต่างๆ อยู่เสมอโดยสามารถเป็นผู้นำไปสู่การปฏิบัติและการบริหารจัดการมีความคิดและการกระทำ ที่ทันสมัยทันเหตุการณ์และยืดหยุ่น รู้จักระดมทรัพยากรการบริหารทั้งหมดมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการบริหารงานอย่างสูงสุด อันจะเป็นแบบอย่างเอื้อให้บุคลากรในสถานศึกษามีการ พัฒนาตามไปด้วยในที่สุด (สมศักดิ์ คลประสิทธิ์, 2542:11) ที่ผ่านมาโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา

เชียงใหม่ เขต 1 ได้ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาโดยตลอด ทั้งนี้เพื่อยกระดับและพัฒนาเยาวชนไทยในเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคุณภาพและความเป็นเลิศมากที่สุด โดยได้เน้นการดำเนินการไปสู่โรงเรียนในเขตพื้นที่ทั้ง 62 แห่ง โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ทั้งหมด 2,683 คน เป็นหน่วยปฏิบัติในระดับต้นที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารตระหนักในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการงานในกรอบ ภาระหน้าที่ต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งยกระดับมาตรฐานของตนเองอยู่เสมอเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ บุคลากรที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษานั้น ไม่มีการกำหนด ตรวจสอบ เกณฑ์วัดหรือแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรที่จะเข้ามาสู่ตำแหน่งดังกล่าวแต่อย่างใด และนอกจากนี้ยังมีผู้บริหารใหม่บางคนยังไม่ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ ด้านทักษะและความสามารถในการบริหารงาน การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นผู้บริหารมืออาชีพ ข้อจำกัดข้างต้นมีผลกระทบต่อการบริหารและจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาในสังกัดด้วยเช่นกัน

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นอย่างไร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนที่มีประสบการณ์และวุฒิทางการศึกษาสูงสุดแตกต่างกันแตกต่างกันหรือไม่ ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นอย่างไร ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาปรับปรุงคุณลักษณะของผู้บริหาร ได้เป็นที่พึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ในทัศนะของครูผู้สอนที่มีประสบการณ์และวุฒิทางการศึกษาสูงสุดแตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ที่มีประสบการณ์ในการสอนและวุฒิทางการศึกษาสูงสุดแตกต่างกัน
3. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำเสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และผู้บริหาร โรงเรียนในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้ คือ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาดังนี้คือ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย

1.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนตัว

- 1.1.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ
- 1.1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านมนุษยสัมพันธ์
- 1.1.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 1.1.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความเป็นผู้นำ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาชีพ

1.2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่

1.2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านทักษะและความสามารถในการบริหารงาน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ดังนี้คือ เขตพื้นที่การศึกษาเชิงใหม่ เขต 1 ซึ่งครอบคลุมอำเภอเมือง อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด และกิ่งอำเภอแม่ออน

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชิงใหม่ เขต 1 จำนวน 2,683 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชิงใหม่ เขต 1 จำนวน 221 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

4. ตัวแปร

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

4.1 ตัวแปรต้น คือ ประสิทธิภาพในการทำงานและวุฒิทางการศึกษาสูงสุดของครูผู้สอน

4.2 ตัวแปรตาม คือ ทักษะของครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกัน การวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

คุณลักษณะของผู้บริหาร หมายถึง ลักษณะภายนอกและพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้บริหาร ประกอบด้วยลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนตัว บุคลิกภาพ ความมีมนุษยสัมพันธ์ คุณธรรม จริยธรรม ความเป็นผู้นำ และลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาชีพในด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ด้านทักษะและความสามารถในการบริหารงาน ได้อย่างสมบูรณ์มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

โรงเรียนเอกชน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 แต่ไม่รวมโรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนที่มีนักเรียนประจำ

ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ และครูใหญ่ที่สังกัดโรงเรียนเอกชนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ครูโรงเรียนเอกชน หมายถึง ครูที่ได้รับอนุญาตให้เป็นครูและได้รับการบรรจุโดยสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ทำการสอนประจำในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ไม่รวมถึงครูพิเศษ ครูพี่เลี้ยง และบุคลากรสนับสนุน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะโดยรวมของพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่พึงประสงค์ เช่น ลักษณะท่าทางการแต่งกาย คำพูด ความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ เป็นต้น

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีของผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ร่วมงานและบุคคลอื่นๆ อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริม กระตุ้น สร้างแรงจูงใจ ให้ความรักความเมตตาให้เกียรติให้กำลังใจซึ่งกันและกันอย่างเต็มใจและจริงใจ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงานโรงเรียน จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีจิตสำนึกใฝ่ดีและมีพฤติกรรมแสดงออกในทางที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการทำเป้าหมายของโรงเรียนให้เกิดผลสำเร็จ โดยใช้อิทธิพลและความสามารถให้ผู้ร่วมงานและบุคคลอื่นๆ ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ จนเกิดเป็นผลดีต่อโรงเรียน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ หมายถึง ศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะสามารถบริหารงานในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ ซึ่งประกอบด้วย งานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารการเงินและงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านทักษะและความสามารถในการบริหารงาน หมายถึง ความเชี่ยวชาญของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหาร โรงเรียนจนทำให้นักเรียน ผู้ร่วมงานและโรงเรียนเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี จนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้